

інтерпретація в каталозі носила характер натяку на зміст через використання поетичної форми: до ювелірних творів були складені вірші.

Таким чином виставка «Тендітна мить торкає вічність» стала реалізацією головної ідеї, визначеній на минулорічній конференції: «Інтерпретація або присвоювання смислів, які від початку не належали особистості, – як зовнішній процес, а також подолання застарілих шаблонів, бінарного мислення, патерналізму, центрації, – як внутрішній процес, – це основні напрямки розвитку мислення періоду постмодернізму – холістичного мислення» [6, 125].

ЛІТЕРАТУРА

1. Горбунова Л. Лімінальність як концепт філософії (до обґрунтування трансформативного навчання) // Філософія освіти. – №2(17). – 2015 №2 (17). – С. 65–94.
2. Гохстрат Е., Гейн А.В. Теорія навчання Девіда Колба в музеї: Мрійник, Мислитель, Прагматик, Діяч. К.: Видавець Чередниченко А. М., 2015. – 96 С.
3. Инглхарт Р., Вельцель К. Модернизация, культурные изменения и демократия: Последовательность человеческого развития. М.: Новое изд-во, 2011. – 464 С.
4. Тендітна мить торкає вічність. Образ квітки у творах сучасних українських ювелірів: каталог виставки/ упоряд. І. Удовиченко. - К.: Фенікс; НМІУ, 2018. – 48 С.
5. Удовиченко І. Музейна педагогіка: теорія і практика: науково-методичний посібник. – К.: Логос, Національний музей історії України, 2017. – 72 С.
6. Удовиченко І. В. Холістичне мислення в контексті музейної педагогіки // Історико-культурна спадщина: проблеми збереження і популяризації : тези IV Міжнародної науково-практичної конференції, 21 – 22 квітня 2017 року. — Львів, 2017. — С. 123–125.

Мар'яна Федоришин

(Львів)

БОРИС ВОЗНИЦЬКИЙ – «АНГЕЛ-РЯТІВНИК»

КУЛЬТУРНИХ ПАМ'ЯТОК УКРАЇНИ

Постать Бориса Возницького у музейному світі України особлива. Своєю дослідницькою діяльністю він прославив не лише Львівську картинну галерею, директором якої сумлінно працював п'ятдесят років, а й всю державу. Проте, незважаючи на чисельну кількість журналістських матеріалів [2; 4] про

Б.Возницького, до сьогодні недостатньо вивчено масштаби його внеску в розвиток музейної культури та спадщини. Саме тому дослідження Б.Возницького через призму його музейної діяльності є питанням актуальним та гідним уваги.

Пам'ятко-охоронна діяльність молодого тоді музейника Б.Возницького активно розпочалася у 1960-ті роки та співпала з періодом активної руйнації та занепаду українських церков та соборів, а також інших пам'яток культури нашого народу.

Як відомо, у повоєнний період в Україні зникло близько п'ятнадцяти тисячі церков, в кожній з яких був іконостас з приблизно тридцять ікон. Таким чином, на сьогодні втрачено близько півмільйона ікон, які були викинуті, знищені, спалені, як непотріб. Усі церкви, що містили скульптури, ікони, барельєфи чи усипальниці також піддалися руйнації та знищенню.

Борис Возницький, тоді заступник директора Львівської національної галереї мистецтв організував експедиції з обстеження закритих храмів нашого краю, занедбаних каплиць та покинутих цвинтарів, з метою відшукати втрачені культурні цінності нашої землі [5, с. 35].

Так, в покинутому католицькому соборі міста Жовква (тоді – Нестерів) Возницький зняв з вікон полотна, які, як згодом з'ясувалося, були рештками оригінальних творів знаменитого австрійського художника доби бароко Мартіна Альтомонте – «Битва під Віднем» та «Битва під Парканами». Як з'ясувалося пізніше, Альтомонте приїздив в замок міста Жовква, де працював за замовленнями короля Яна Собеського. Сьогодні знайдені зразки творів Альтомонте можна бачити в експозиції Олеського та Золочівського замків. Також серед врятованих Возницьким картин – оригінали Симона Богушовича зі Львова та Андрія Стеха з міста Гданьськ.

В містечку Городенка Івано-Франківської області Возницький разом зі співробітниками врятували рештки дерев'яного вітваря роботи Пінзеля. Як відомо, собор і вітвар були створені на замовлення мецената Миколи Потоцького, найбагатшого серед меценатів України, особу якого досліджував у свій час Б.Возницький.

Ще з перших своїх експедицій Б. Возницький привозив ренесансні надгробки, які він вважав одними з найцінніших експонатів. Так, у Бережанах, у замку Сенявських в каплиці (родовій усипальниці) знаходилось п'ять дуже цінних надгробків кінця XVI – поч. XVII ст. родини Сенявських. Возницький був вражений жахливим станом цих надгробків, які були розбиті та понівечені, а частини їх – затоплені у річці. Це спонукало владу Бережан відновити свої пам'ятки, включаючи і каплицю. Під наглядом Возницького надгробки були реставровані та передані місту [3, с. 19].

Також було врятовано надгробки у с. Скелівці на Самбірщині, які виявились поховальними монументами Валентина Гербурта з дружиною. Сьогодні надгробок Анни Сенявської (нев. скульптор, близько 1574 р.) та Гербуртів експонуються в Олеському замку в постійно діючій виставці надгробних пам'ятників XVI-XVII ст.

Згодом на покинутому цвинтарі було розкопане поховання з надгробком дітей Понінських, роботи відомого данського художника, скульптора, яскравого представника класицизму Бертеля Торвальдсена.

Про цю роботу Торвальдсена забули навіть на батьківщині відомого скульптора – у Данії, тож за допомогою Возницького було відновлено роботу майстра світового масштабу.

Серед творів мистецтва, які врятував Борис Возницький, є архангел Михаїл, якого зараз повернули до Михайлівського собору у Києві.

Історія цієї скульптури є цікавою, адже сягає початку Другої світової війни. Михайлівський собор у Києві у 1941 році зазнав значної руйнації, внаслідок чого фігура архангела була втраченою. Згодом випадкові перехожі знайшли її присипаною якимсь мотлохом у закинутому соборі та повідомили про це Возницькому, який, спеціально на вантажній машині приїхав та таємно вивіз архангела до Львова. Тут скульптура зберігалась аж до 1999 року, і коли президент Кучма буз з візитом у Львові, йому особисто передали скульптуру, яка зараз височить над дахом Михайлівського собору.

Маючи повноваження директора Львівської національної галереї мистецтв Возницький користувався авторитетом у тодішніх очільників влади. Хоча й це не

завжди допомагало рятувати мистецькі цінності. У таких випадках кмітливий пам'яткоохоронець користувався двома цитатами: В.Леніна: «Мистецтво належить народу» та А.Гітлера: «Для того, щоб знищити народ, треба знищити його минуле». Зазвичай, такі підходи діяли. Тоді ж йому прийшла ідея перетворювати собори та церкви на музеї, які дадуть змогу зберегти багатство храму [2, с.13].

Працюючи в галереї, зумів знайти однодумців, які також прагнули відшукати та зберегти спадщину І.Пінзеля – В.Любченка, О.Ріпка, В.Вуйцика, В.Овсійчука, В.Полянського, з якими і продовжив експедиційну діяльність. Коли вдруге вирушили в експедицію у Годовицю, всі скульптури були вже розбиті, фрагменти барельєфу з амвону перекидалися на землі. Один з них що мав підпис Бернарда Меритина, архітектора собору, був частково спалений.

Борис Возницький неодноразово піднімав питання реставрації цієї унікальної споруди Бернарда Меритина, а місцеве населення і нині намагається привернути увагу до цієї пам'ятки, але на даний час собор з року в рік руйнується та гине.

Ще одним проектом Б.Возницького було знайти місце поховання Івана Виговського, який був розстріляний поляками під Києвом, а дружина тіло перепоховала у підземеллі Юсиптицького монастиря. Возницький вважав пошук могили Виговського надзвичайно важливим, адже практично у всіх країнах, в яких він був, є усипальні з місцевими королями, гетьманами чи іншими історично відомими людьми. Мешканці країни мають змогу прийти до цих усипалень та надихнутись духом того часу, що сприяє патріотичному вихованню та плекає гордість народу своєю історією [1, с. 17].

На жаль, в Україні є брак таких пам'яток, адже більшість місць поховань історичних діячів знаходиться за межами країнами або ж є невідомими. Проте цей проект завершити Возницькому не вдалося, хоча коло пошуку звузилось до півкілометра.

Таким чином, за неповними підрахунками, Возницький і його співробітники рятували близько 36000 витворів мистецтва, серед яких гобелени, меблі, картини, вівтарі, мармурові і дерев'яні скульптури, предмети ужиткового мистецтва тощо. Галерею мистецтв та понад двадцять її філій він наповнив рідкісними шедеврами

українського і світового мистецтва. Рятівну діяльність Б. Г. Возницького нема з чим порівняти на теренах України кінця ХХ століття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байцар А. Видатні винниківчани: науково-краєзнавче видання. – Львів-Винники, 2012. – 88 с.
2. Вдовиченко Г. Тихий голос Возницького [Текст] // Високий замок. – 2013. – 23-29 травня. – С. 13.
3. Возницький Б. Замки в Україні і на Львівщині - у катастрофічному стані // Народна думка. - 2010. – 32с.
4. Грабовський Валерій. Возницький.– Кн. 1: Предтеча.– Львів: Вільна Україна, 2000.– 128 с.
5. Про замки України з академіком Б. Возницьким / Аудіоінтерв'ю: Українська служба Бі-Бі-Сі. – 2008. – 190 с.

Юрій Чернобай

(Львів)

ДВА ПОЛЮСИ НАУКОВО-СУСПІЛЬНОГО КЛАСТЕРА ПРИРОДНИЧИХ МУЗЕЇВ ЛЬВОВА: ДЗЕРКАЛО ДОВКІЛЛЯ ТА ВІКНО У ПРИРОДНИЧУ ІСТОРІЮ

Музейна традиція Львова має тривалу історію, яка бере початок від приватних колекцій, що зберігалися у маєтках галицьких аристократів. Зрозуміло, ці колекції становили значний інтерес для натуралістів, оскільки містили в собі рідкісні артефакти природного та штучного походження. Не становили винятку й такі зібрання, як природничі музеї, ботанічні сади чи паркові угруповання. На останню чверть ХІХ ст. у столиці Галичини утворилася специфічна плеяда хронотопів (суспільно-музейний кластер) природничо-музейного профілю. До неї належали Природничий музей Дідушицьких, Ботанічний сад Львівського університету та зовсім відмінний від усіх інших Зоологічний музей університету, створений професором Б.Дибовським у 1884 р. на основі Кабінету природи. Пізніше, у 1910 р. до цієї плеяди долучився Природничо-етнографічний музей НТШ, де стараннями його куратора, орнітолога Остапа Мацилинського з'явилися унікальні опудала